«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!»

Эҥсиэли

2011 сыл Кулун тутар 2 күнэ Сэрэдэ № 26 (10470)

1935 сыл алтынньы 5 күнүттэн төрүттэммитэ • Нам улууһун хаһыата • 1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастыҥ хаһыата»

БЭҔЭҺЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын мунньаҕыттан бэлиэтээһиннэр

Олунньу 25 күнүгэр ис дьыала отделын дьиэтигэр улуус прокурорун буруйу оҥорууну, сокуоннай сааста-рын ситэ илик оҕолор көрүүтэ-истиитэ суох сылдьыыларын, быраабы кэһиилэрин сэрэтэр рабочай бөлөҕүн мунньаҕа буолбут. Манна ааспыт сылга оҕолор буруйу оҥорууларын утары туох үлэ ыытыллыбыта, быйылгы былааннар быһаарыллыбыттар. Кулун тутар 1 күнүттэн полиция туһунан сокуон олоххо киирэр. Манан сибээстээн туох уларыйыылар күүтүллэллэрин туһунан ис дьыала отделын начальнига Р.А. Седалищев иһитиннэриэх буолла.

* * *

Олунньу 23 күнүгэр 1 Хомустаахха чааһынай гараж умайбыт. Баһаарынай сулууспа начальнигын солбуйааччы О.П. Винокуров иһитиннэрбитинэн умайыы туһунан биллэрии сарсыарда 9 ч. саҕана киирбит, умуруоруута личнэй састаап, 2 уу баһар массыына кыттыбыт, гараж бүтүннүү умайбыт. Баһаарынай сулууспа үлэһиттэрэ ис дьыала отделын сотрудниктарын кытта иһэр-аһыыр ыаллары кэрийбиттэр.

* * *

Правительство отчуотугар 11 нэһилиэккэ «5», 10 нэһилиэккэ «4» сыананы туруорбуттар.

* * *

6-с региональнай предметнэй олимпиада үрдүк таһымҥа ыытыллыбытынан үөрэх управлениетын начальнигар В.Н. Дьяконоваҕа махтал биллэрэр туһунан улуус баһылыга А.И. Ильин сорудах биэрдэ.

* * *

Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы И.Р. Попов иһитиннэрбитинэн, олунньу 23 күнүгэр Хатаска «Поющее мужское братство» диэн республикатааҕы конкурс ыытыллыбыт. Манна 29 вокальнай ансамбль, 8 народнай ансамбль, барыта 300-тэн тахса ырыаһыт кыттыбыт. Нам улууһун Хатырык нэһилиэгиттэн «Уолан» эр дьон ансаамбыла бу конкурска кыттан 3-с степеннээх лауреат аатын ылбыт. Манньык республикатааҕы конкурсаны Нам улууһугар ыытыллыаҕа.

Бэлиэтэннэ В.РЫКУНОВА

Правительство отчуоттуур

ОЛОХПУТУН КИМ, ХАЙДАХ, ХАҺАН ТУПСАРЫАҔАЙ?

СР баай-дуол сыһыаннаһыыларыгар министрин солбуйааччы Никифоров Михаил Викторович бөлөҕө олунньу 22, 24 күннэригэр Түбэ, Маймаҕа, Бөтүҥ, Үөдэй, 1 Хомустаах нэһилиэктэригэр отчуоттаата.

ҮӨДЭЙ. 1200-тэн тахса нэһилиэнньэлээх Ымыйахтаах эбэ олохтоохторо ааспыт алдьатыылаах халаантан чөллөрүгэр түһэн, олохторун укулаата оннун булбут эрээри, дириҥ баас оһон да баран, чэр буолан хаалларыныы ыйытыы, кэпсэтии сүннньэ сааскы уу туһунан буолла. Сыл ахсын халаан уутугар былдьанар дьону даамба хаһан тутуллара, иһэр уулара нуормаҕа эппиэттээбэтинэн, 5 N-дээх скважиналара быйылгы сылы аһарбакка сөргүтүллэрэ, Өлүөнэ эбэ кыарыыр Эһэлээх диэн сиргэ тоҕо туох да үлэ барбата, федеральнай уу харчыта хаһан кэлэрэ ордук долгутар. Маны тэҥэ сыл аайы туруорсар саҥа оскуола тутуутун боппуруоһа, быйыл эмиэ олус сытыытык, баар балаһыанньанан дьэҥкэтик холобурданан дьүүллэһиигэ турда. . Итиэннэ оскуолаларын туруорсубуттара 46 сыл буолбутун ахтан, «өрүү харчы суоҕар сигэнэн правительство биир боппуруоһу кыайан быһаарбат буоллаҕына, тугу үлэлиирий?» диэн сытыы эрээри мөккүөрдээх аһаҕас ыйытыыны биэрдилэр. Оттон Ил Түмэн пленарнай мунньаҕа тоҕо сахалыы тылынан ыытыллыбата, арыгы атыылыыр түүҥҥү „туочукалары" тохтотор, миграцияны (кытайдар олус элбээбиттэрин бэлиэтээн туран) хонтуруоллааһын, онкологическай ыарыы элбээбитинэн, республикаҕа анал балыыһа тутуллуон сөп дуо диэн ыйытыыларга сөптөөх, өйдөнөр хоруй бэрилиннэ.

Этиилэртэн саамай сытыылара халаан уутун утары мууһу эрбэтиини, хараардыыны төрдүттэн сыыһа дьайыы быһыытынан бэлиэтээбиттэрэ буолла. Ол курдук, айылҕаны ыксатан, онно эбии таҥнары буомбалаан кэлэллэрин түмүгэр харыы тахсарын ыйдылар. Өрүс барар кэмигэр устуо диэн туран, эрбэтиигэ, хараардыыга көрүллүбүт харчыны даамба тутуутугар уонна кэмигэр буомбалааһыҥҥа туттуҥ диэн сүбэлээтилэр. 5 N –дээх скважиналарын үбэ 2016 сылга киирбит, онуоха быйыл иккис кварталы аһарбакка быһаарылларын туруорустулар. Саҥа тутуллубут балыыһалара муостатынан тымныынан хаарыйарын эттилэр уонна инникитин түргэнник тутуллар бырайыактаах объектары балыыһа эрэ оҥоруман диэн баҕа санааларын тиэртилэр. Тыа хаһаайыстыбатыгар көрсөр кэккэ ыарахаттарын холобурдаан, бу салааҕа хамнас кээмэйэ оньчу кырата этилиннэ. Аччаабыта 15 тыһ. солк. тиийэ үрдэтэллэригэр, таҥаһынан-сабынан, малынан-салынан хаачныйаллардыгар, чааһынай уонна коллективнай хаһаайыстыбалары тэҥнинэн сайыннаралларыгар баҕа санааларын тиэртилэр.

Түмүгэр, олохпут тубуста дуо, үлэ туолла дуо диэн ыйытыылартан сыанабыл тахсыахтааҕын бэлиэтээн, СР правительствотын үлэтин „үчүгэйинэн" сыаналаатылар.

I ХОМУСТААХ. Кыһыл Сыыр улууска улахан нэһилиэктэр ахсааннарыгар киирсэр, итиэннэ бастыҥ, холобурга сылдьар үлэлээҕинэн сыаналанар. Олохтоохтор нэһилиэктэригэр, улуустарыгар, эрэ сыһыаннаах буолбакка, бүтүн республика таһымыгар сытыы ыйытыылары биэрэн правительство бөлөҕүн ордук интэриэһиргэттилэр. Холобура, Ил Түмэн сокуоннара төһөтө үлэҕэ киирдэ? Президент арыгыны утары ыйааҕар Ил Түмэн сокуон ылар дуо? Гааһы кыраныысса таһыгар ыыппакка, бастаан бэйэбитин тоҕо хааччыйбаппытый? Энергетическэй ситими отчуокка иһитиннэрдигит, 2 №-дээх ГРЭС хаһан тутулларый? Российскай дотацията суох бэйэбит бюджеппититтэн төһө бырыһыан хааччынан олоробутуй? Саха сиригэр хостонор баайтан бэйэбитигэр төһөтө хааларый? «Биир ньыгыл Россия» партия туох идеялааҕый?

Этиилэрэ да суолталааҕынан, бочуумнааҕынан сыаналанна. **Холобура**, нэһилиэк 9 сыл устата үүт туттаран кэллэ, билигин сүөһү ахсаана төһө буолла? Сүөһүбүт ахсаана эбилиннэ дуо? Тэрээһиннээх хаһаайыстыбалары тэрийэ сатыыгыт, чааһынайдары туора тэптигит. Субсидиянан кооперативтары хааччыйыаххыт, чааһынай дьон хаалыахтара. Эксперимент быһыытынан чааһынай дьоҥҥо сүөһү ахсааныгар дотация биэрэн үс сылга үөрэтэн көрүҥ, сүөһү ахсаана элбиир эбит дуу, суох дуу?! Чааһынай сүөһүлээхтэри тэрээһиннээхтэри кытта тэҥниэххэ. Сир боппуруоһун көрөн саҥаттан түҥэтиэххэ наада, сүөһүлээх киһи сирэ суох, куорат олохтооҕо оттуур ходуһалаах. Газ боппуруоһа хайдаҕый, Нам улууһугар киирэр турба тутуллубута 30 сыла буолла, иккис утаҕы тартарыахха. Сахалыы учебниктары бэчээттиэххэ наада. Саха сирин резервацияҕа ыытыахха.

Сэрии тулаайахтара, огдооболоро льготалаахтар, оттон сэрии сылларын оҕолоругар, 1936 сылтан төрөөбүт дьону льготалыахха наада. Эһиилги сыл отчуотугар быйыл туруорсубут боппуруостарбыт олоххо төһөтө киирбитин быһаарарга бэйэҕит кэлэн отчуоттуоххутун наада. Ылыллыбыт сокуон 90% үлэлээбэт, ылылынна да хонтуруолланыахтаах. Бу курдук олохтоохтор санааларын аһаҕастык эттилэр, сорохтор абаран-сатаран, уоттаах-күөстээх этиилэри оҥордулар.

Нэһилиэк баһылыга А.П. Атласов инникитин ОДьКХ тарифтарын көрөллөрүгэр, пилотнай бырайыакка республикатааҕы бюджеттэн 2,5 мөл. көрүллүөхтээх уонна ЦЭС-тэн көҥүл ыларга 1 кВт 16 500 солк. тэрилтэҕэ көҥүл ыларга 400 тыһ. солк. тэҥнэһэр, онон тех. усулуобуйаны биэрэн көрөллөрүгэр, болҕомтону алын сүһүөх тэрилтэлэргэ (ДМШ, детсадтар) ууралларыгар ыҥырда. Инвест. бюджет суотугар таас оскуоласад ситэриллэрин, 264 миэстэлээх оскуола тутулларын туруоруста. 2003 сыллаахха Украинаттан кэлбит 4 оҕолоох ийэҕэ гражданство ылалларыгар көмө көрдөөтө.

Баһыйар куолаһынан СР правительствотын ааспыт сыллааҕы үлэтэ „4" сыананы ылла.

Л. УВАРОВСКАЯ

ХАМАҔАТТА. Олунньу 24 күнүгэр отчуоту истэ «Түһүлгэ» сынньалаҥ киинигэр 60-тан тахса киһи кэлбит. Бөлөх салайааччыта — культура уонна духуобунас министрин солбуйааччы Донской Михаил Михайлович. «Правительство ыыппыт үлэлэрин хаһыаттан, радиоттан, телевизортан истэ-билэ олороҕут. Онон эһигини уһуннук тутуом суоҕа», — диэн туран, отчуотун чаас аҥарыгар олус чуолкайдык, биир да нууччалыы тылы кыбыппакка, өйдөнүмтүөтүк, лоп-бааччы оҥордо.

Бэйэлэрин санааларын 13 киһи этиннилэр.

М.В. Попова, «Радуга» б/х салайааччыта:

— Быйылгы сааскы халаан уутугар биһигиттэн 14 төбө ынах сүөһү, 5 сибиинньэ ууга барбыта. Ону нэһилиэгим дьоно-сэргэтэ, улуус салалтата көмөлөһөннөр чөлүгэр түһэрдим. Кинилэргэ махталым улахан. Быйыл кыһын 46 төбөнү, о.и. 22 ыанар ынаҕы көрөн туруорабыт. Ыччат сүөһүгэ үлэлээбэт буолла. Онон эдэр дьону сүөһү иитиитигэр сыһыарар уонна үлэ миэстэтин таһаарар сыалтан бэйэм сайылыкпар «Тиргэлээххэ» оҕолор сайыҥҥы лааҕырдарын аһан үлэлэтэр баҕалаахпын. Быйыл сайын бэлэмнэнии үлэтин ыытыахпыт. Эһиилгиттэн ыла үлэлэтиэхпит. Мин булбут сүөһүлэрбин кыайан төлөһө иликпин. Маныаха уонна лааҕыр тутуутугар уһун сыллаах кредит наада.

Н.И. Кокорев, пенсионер:

— Тимир суол тигинээн иһэр. Арай, мин биири сатаан өйдөөбөппүн. Муоста тутан Өлүөнэни туоратар туохха наадаҕый? Дьокуускайтан тугу тиэнэн баралларый? Сири оҥорон бурдугу элбэхтик үүннэриэххэ баара. Билигин соҕурууттан кэлэр бородуукатанан аһаан-таҥнан олоробут.

У.Ф. Винокурова, сүөһү үлэһитэ:

— Сылын аайы Өлүөнэ мууһун эрбэтэллэр эбэтэр хараардаллар. Бу букатын сыыһа. Муус анныгар киирэн, ыга симиллэн өссө харыыны үөскэтэр. Ол оннугар өрүс сүнньүн көннөрүөххэ наада. Тумуллар буорунан-сыыһынан, кумаҕынан туоллулар. Маны хастаран, солооһун үлэтин күүскэ ыытыахха. Оҕолор сүөһүгэ үлэлээбэт буолбатахтар, үлэлииллэр. Хотоннорбутун кинилэр көрөн олороллор. Кинилэргэ үлэ ыстааһын ааҕыахха наада. Сүөһү тууска олус наадыйар, дьүдэйэр, ырыганныыр. Кэмпэндээйигэ (Сунтаар) туус улахан саппааһа баар. Маны тиэйтэриэххэ наада. «Эрэллэр» куһаҕанник үлэлииллэр. Үүтү тутуу намтаан иһэр. Аны тоҥ үүтү туппаттар. Ааспыт сыллаах үүппүт харчытын биэрэ иликтэр. Сир аайы үүт тутар дьиэлэри туттарыахха.

А.М. Иванова, урукку агроном:

— Сири оҥоруу букатын хаалла. Бааһыналарбыт оһорбо сир буоллулар. Маны чөлүгэр түһэрэн бурдукта үүннэриэххэ. Соҕурууттан кэлэр ас-үөл химическэй эбиликтээх буолар. Ол доруобуйаҕа охсор. Бэйэ үүтэ-этэ, сүөгэйэ, суората быдан ордук.

И.К. Васильев, ветеран учутал:

— Иитии боппуруоһа инники күөҥҥэ туруохтаах. Ол кыаллыбат. Бэрээдэги кэһиилэр, этиһии-охсуһуу, уоруу уо.д.а. тахса туралллар. Ыччаты иитиигэ болҕомтону ууруохха. Иккиһинэн, иһэр уубут хаачыстыбата мөлтөөтө. Куорат кирдээх уутун өрүскэ кутар дииллэр. Куоракка ууну ыраастыыр улахан станция туттарыахха, хонтуруолу күүһүрдүөххэ. Бутылынан атыыланар ыраас уу нэһилиэнньэни барытын хааччыйбат. Сыаната да ыарахан. Инники эппиттэргэ сөпсөһөн тураммын, сүөһү көрөр оҕолорго үлэ ыстааһын ааҕыахха диибин.

С. Находкин, ыччат лидерэ:

— Улуус нэһилиэктэрин ыччаттарын лидердэригэр хамнаста көрүөххэ.

С.Р. Индеева, 1 N-дээх д/с сэбиэдиссэйэ:

— Биһиги 1 N-дээх «Кэскил» д/с капитальнай өрөмүөнү барда. Биһиэхэ быйыл икки детсадынан 90 оҕо сылдьар. Өссө 160-ча оҕо детсадынан хабыллыбакка дьиэлэригэр олороллор. 2 N-дээх детсадпыт салҕааһын үөһэ салҕааһын буолан эргэ дьиэ, аварийнай туруктаах. Онон кэлэр сылларга былааҥҥа киллэрэн 200 миэстэлээх саҥа таас детсады туталларыгар туруорсабыт.

Л.М. Дьячковская, дьахталлар сэбиэттэрин председателэ:

— Арыгыга, пиибэҕэ биллэр дьоннорбут сахалыы ааттарын биэрэллэр. Бу букатын сыыһа. Маны тохтотуохха. Билиҥҥи салайааччылар, гос. сулууспалаахтар нууччалыы-сахалыы тылы булкуйан саҥараллар. Сыыс тыла суох тыл этэллэрин, ааатардыылларын ирдиэххэ. Оскуолаларга саха тылын чааһа олус аҕыйах. Маны элбэттэрэр гына туруорсуохха. Өссө оҕолору кыра саастарыттан сиэри-туому тутуһарга, итэҕэли өйдүүр буолалларыгар үөрэтиэххэ. Сыана үрдээн иһэр, оттон оҕоҕо бэриллэр пособие олус кыра, үрдэттэриэххэ наада.

А.Г. Дунаев, нэһилиэк баһылыга:

— Биһиги нэһилиэккэ дьон көһөн кэлиитэ, оҕо төрөөһүнэ сыллата элбээн иһэр. Адьас аҕыйах сылынан билиҥҥи оскуолабытыгар, детсадтарбытыгар баппат туруктаахпыт. Онон таас оскуола тутуутун түргэтэтэргэ көмөлөһөргүтүгэр көрдөһөбүн. Кырдьык, өрүспүт салаатын сүнньэ (боротуока) уларыйан иһэр. Тумуллары, тоҕойдору хайыта хастаран өрүс сүнньүн көннөрөр кэм кэллэ. Бэтэрээ дэриэбинэ аннынааҕы биэрэк сууралллан, сиҥнэн түһэн иһэр. Сорох ыалларга кутталы үөскэттэ. Манна биэрэги бөҕөргөтүү үлэтэ барыан наада. Биһиги 2 тыһ. кэриҥэ нэһилиэнньэлээх улууска биир улахан нэһилиэкпит. Билигин участковай инспекторбыт 2-3 нэһилиэгинэн сүүрэ сылдьан үлэлиир. Кыаҕа тиийбэт. Онон Хамаҕаттаҕа туспа участковай инспектор баар буоларын туруорсабыт.

Тыл этээччилэр правительство биир сыллаах үлэтин «үчүгэйинэн» сыаналаатылар. Куоластааһын да оннук буолла. Онон правительство биир сыллаах үлэтин, бары биир киһи курдук, «үчүгэйинэн» сыаналаатыбыт.

Е. ФЕОФАНОВ, Хамаҕатта нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо

МИЛИЦИЯ -ПОЛИЦИЯ. КИМ ТУОХ САНААЛАААҔЫЙ?

94 сыл усталаах-туоратыгар ааттанан кэлбит милициябыт 2011 сыл кулун тутар 1 күнүттэн полицияҕа уларытыллыбыта. Онуоха дьон-сэргэ туох санаалаҕый?

1. Полицияттан туох уларыйыыны кэтэһэҕин?

2. Милиция итэҕэһэ туохханый?

Ю.А. Павлов, юрист:

— Элбэҕи күүтэбит, норуот бырааба харыстанара, араҥаччыланара күүһүрүө этэ. Эппиэтинэстээх уонна сулуспаҕа толору эппиэттиир дьон кэлиэхтэрэ диэн кэтэһэбит.

Итэҕэстэриттэн эттэххэ, бэйэ-бэйэлэриин истэригэр сулууспа элбэҕэ бэрт буолан, бырахсыы баар. Ол суох буоларыгар эрэнэбит. Аны участковайдар үлэлэрэ күүһүрүөн наада, билиҥҥи туругунан участковайдар тиийбэттэр. Дьиҥинэн, кинилэртэн нэһилиэк уопсай туруга олус улахан тутулуктаах.

М.А. Ядрихинская, улуустааҕы саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар комиссия председателэ:

— Биллэн турар, үчүгэйи эрэ кэтэһэбит. Ол эбэтэр билигин баар итэҕэстэр-быһаҕастар туоратыллан, чуолаан, общественнойы кытта үлэ күүһүрүө диэн эрэнэбит. Нэһилиэктэргэ участковайдар наадалар. Сокуон тутуһулларын, толорулларын, арыгы атыытын хаачахтыыр дьаһаллар өссө күүһүрэллэрин ирдиибит.

И.И. Иванов, СР киһи бырааҕыгар боломуочунай Нам улууһунааҕы общественнай бэрэстэбиитэлэ:

— Аат уларыйда да, үлэхамнас таһыччы көҥүө дии санаабыппыт. Сотрудниктар билиилэрэ-көрүүлэрэ, профессиональнай таһымнара, эппиэтинэстэрэ үрдүүрүн күүтэбит. Киһи быраабын хайа да балаһыанньаҕа кэһии таһаарымыахтарын наада.

Сокуону үчүгэйдик билиэхтээхтэр, тутуһуохтаахтар. Киһи достоинствотын түһэрэр дьайыылары оҥоруо суохтаахтар. Гражданнар сайабылыанньаларыгар, үҥсүүлэригэр суһаллык кэлиэхтэрэ-барыахтара диэн күүтэбит.

Хас нэһилиэк , учаастак аайы дьону кытта быһаччы үлэлиир сотрудник суох. Ханна эмэ баар да буоллахтарына, быһылаан таҕыстаҕына эрэ көстөн ааһаллар. Профилактическай үлэ наада.

Күннээҕи олох кыһарҕаннарыгар үтүрүйтэрэн үгүстэр дойдубутугар, чуолаан уулуссаларга, улахан уларыйыы буолбутун өйдөөбөккө да хааллылар быһыылаах. Өйдөөн кэбиһиҥ — 2011 сыл кулун тутар 1 күнүгэр Россияҕа милиция диэн өйдөбүл тохтотуллан, мантан антах формалаах бэрээдэги көрөөччүлэр полиция диэн ааттанар бэрээдэктэрэ олохтоммута.

Маннык быһаарыы сөптөөҕүн-сыыһатын бириэмэ көрдөрүөҕэ, оттон Нам улууһун сорох олохтоохторо туох дии саныылларын биһиги корреспонденнарбыт кылгас интервьюларыттан билсиҥ.

Россияҕа ыраахтааҕы саҕана бэрээдэги араҥаччылааччылар «городовой» (улуссаҕа баар буолааччылар), «околоточнай» (билиҥҥи участковайдар тэҥэ), «полицейскай» (билиҥҥи милиция функцияларын толороччу), «жандарм» (террористары, политическай буруйдаахтары сойуолаһааччылар) о.д.а. диэн ааттаналлара. Оччотооҕу «охранка» билиҥҥи ФСБ-га холонуллуохтаах.

Революция кэнниттэн «былыргыны быыл гына сотуллуохтаах» диэн лозунунан ити ааттар 90-са сыл тыл номоҕуттан симэлийбиттэрэ, норуот милиция диэн сэбилэниилээх этэрээттэр тэриллибиттэрэ. Бу милиция общество бары ыарыытын тумнубакка кэлин кэмнэ «оборотни в погонах», «менты», «мусора» о.д.а. бөрүкүтэ суох эпитеттарынан ахтыллар буолбута. Биир үксүн онтон да буолуон сөп

— Президент Медведев аатын уларытан полиция диэтэххэ уонна ахсаанын аҕыйатан, хаачыстыбатын үрдэтэн дьаһайдахха балаһыанньа туспаарай диэн санааттан маннык быһаарыы ылыммыта сабаҕаланар.

Ити гынан саҥа аата саҥа, тас өттүттэн (форма, араас бэлиэлэр, аат-суол, автотранспоры өҥнөөһүн о.д.а.) кыраулахан уларыйыылар аччыгыйа 30 млрд. солк. хаһынаттан эрэйэллэр. Маны таһынан 2012 с. тохсунньу 1 күнүттэн полиция ахсаана 20% аччатылынна, аччыгый офицерскай састаап хамнаһа 40-45 тыһ. солк. тэҥнэстэ. Полицейскай буолар инниттэн билиҥҥи милиционердар 100% 2011 с. ыам ыйын 1 күнүгэр диэри аттестацияны ааспыттара.

Туох да диэбит иннигэр милиция, алҕас, полиция суох хайдах да табыллыбаппыт. Кыһалҕа кыһайдаҕына 02, биитэр 911 эрийиэхпит. Онон «мин полициям миигин көмүскүүр» диэн балаһыанньа бэйэбититтэн тутулуктааҕын умнумуохха. Полиция үлэтин хаачыстыбатыгар нэһилиэнньэ сыанабыл олохтуоҕа диэн эрэннэрэллэр. Оннук буоллар эрэ ханнык...

БЫРАҺААЙ, МИЛИЦИЯ... ТУРУГУР, ПОЛИЦИЯ!

Роман Александрович СЕДАЛИЩЕВ, Нам улууһун ис дьыалатын отделын начальнига, милиция полковнига:

— Бириэмэ ирдэбилинэн 1991 с. РФ «Милиция туһунан» сокуона ылыллыбыта. Бу сокуон 20 сыл устата үлэлээн кэллэ, бэйэтин кэмигэр сөптөөх этэ. Ис дьыала органнарын үлэлэрин правовой базата оҥоһулларыгар олук уурбута, сүрүн соруктары, эбээһинэстэри уонна бырааптары быһаарбыта. Онтон бириэмэ уларыйытыыгар сөп түбэһиннэрэн 2011 с. кулун тутар 1 күнүттэн «Полиция туһунан» сокуон олоххо киирдэ. Полиция общественнай быраабы харыстыахтаах.

Ол курдук, полиция киһи уонна гражданин быраабын уонна көҥүлүн харыстыахтааҕын, буруйу оҥорууну утары үлэлиэхтээҕин, общественнай бэрээдэги, киһи бас билиитин уонна общественноска куттал суох буолуутун хааччыйыахтааҕын туһунан ыйыллыбыт. Сокуоҥҥа полиция үлэтин формаларын уонна ньымаларын гуманизациялааһын идеята киллэриллибит.

Ол эбэтэр киһи уонна гражданин быраабын уонна көҥүлүн тутуһуу уонна убаастааһын — полиция үлэтин принцибинэн буолар. Полиция сотрудниката пыткалааһыны, күүһүлээһини, киһи достоинствотын түһэрэр атын көрүҥнэри туһаныа суохтаах. Полиция үлэтин толороругар обществены бэйэтигэр итэҕэтэргэ уонна гражданнартан өйөбүлүыларга дьулуһуохтаах.

Сокуон сүрүн идеяларыттан биирдэстэринэн полиция уонна общество икки ардыгар саҥа сыһыаны олохтоохун буолар. Бу сыһыан гуманизм, сиэрдээх буолуу уонна демократия сыаннастарыгар олоҕурар. Сокуон сүрүн идеяларыттан биирдэстэринэн буруйу оҥорууну аччатыы уонна холуобунай актыыбынаһы сэрэтии буолар. Буруйу сэрэтии уонна профилактикалааһын полиция үлэтин сүрүн хайысхатынан буоларын туһунан сокуон 2 уонна 12 ыстатыйаларыгар ыйыллар. Сокуон биир сүрүн хайысхата — полиция сотрудниката, кини тутта-хапта сылдьыытын культуратыгар ирдэбил күүһүрүүтэ. Сокуоҥҥа полиция уонна гражданин алтыһыларын туһунан суруллубут.

Ол эбэтэр полиция сотрудниката кэпсэтэр гражданиныгар дуоһунаһын, званиетын, араспаанньатын этиэхтээх. Гражданин ирдээтэҕинэ служебнай дастабырыанньатын көрдөрөр. Туппут биричиинэтин, сыалын этиэхтээх. Маны тэҥэ гражданин быраабын уонна эбээһинэстэрин билиһиннэрэр. Сокуоҥҥа 3 саҥа суол киирдэ.

Бастакытынан, полиция федеральнай бюджеттан үбүлэнэр буолар. Иккиһинэн, сокуоҥҥа полиция киинниитин идеята сырдатыллар. Үсүһүнэн, полиция үлэтин аан дойдутааҕы правовой стандартарга чугаһатыыга хардыы оҥоһулунна. Түмүккэ полиция туһунан сокуон олоххо киириитэ көмөлөөх буолуо диэн эрэнэбит.

Петр Иванович СОБАКИН, ис дьыала отделын начальнигын көмөлөһөччүтэ, оперативнай дьуһууранай, милиция капитана:

— Урут Россияҕа ыраахтааҕы саҕана полиция диэн баара, онтон ССРС буолбутун кэннэ милиция диэн уларыйбыта. Билигин бириэмэ ирдэбилинэн эмиэ төттөрү полиция диэн буоллубут, европейскай стандартка сөп түбэһиннэрэн быһыылаах. Бу саҥа сокуон биһиги үлэбитигэр көмөлөөх буолуо диэн эрэнэбин. Эбээһинэстэргэ эбии киирбит, милиция үлэтин сороҕун суох ыммыттар.

Боломуочуйабытыгар эбии өссө буруйу оҥорууну утары үлэ күүһүрбүт, общественнай бэрээдэги өссө үчүгэйдик көрөр ирдэбил турбут.

Сорох дьон сыыһа өйдүүллэр эбит — полиция дьон ыҥырдаҕына түргэнник тиийэр буолуохтаах диэн. Урут милиция да саҕана ыҥырыы киирдэҕинэ түргэнник тиийии биһиги эбээһинэспитигэр баара. Дьону кытта кэпсэтэргэ, дьону тутарга дуоһунаскын, званиеҕын, араспаанньаҕын этиэхтээххин. Ирдээтэхтэринэ удостоверениеҕын көрдөрүөхтээххин. Ол кэннэ туппут биричиинэҕин, кэпсэтэр сыалгын этэҕин.

Ону тэҥэ киһи ханнык буруйу оҥорбутун, эбээһинэстэрин, быраабын билиһиннэрэҕин. Холобур, адвоката суох буоллаҕына «биһиги адвокат биэрэбит» диэн курдук. Нэһилиэнньэ полицияны киинэҕэ көрөрүн курдук саныыр, дьиҥэр оннук буолбатах.

Лена Прокопьевна МОСКВИТИНА, ис дьыала отделын соку-оннай саастарын ситэ илик оҕолор подразделиеларын старшай инспектора, милиция майора:

— Бу сокуон киирбититтэн үчүгэй өттүгэр уларыйыылары күүтэбит. Ол гынан баран олоххо тута киирбэтэ буолуо, элбэх моһоллору туораан, сыыһалары көннөрөн бу сокуону туһанарбыт буолуо. Билигин аата эрэ уларыйар диэн өйдөбүл баар.

Полиция диэн Россияҕа олорор дьон, ону таһынан гражданствота биллибэт омук дьонун олохторун, доруобуйаларын, бырааптарын, көҥүллэрин араҥаччылыыр буолар. Общественноска куттал суох буолуутун хааччыйыахтаахпыт. Биһиэхэ ирдэбил күүһүрэр, бары өттүнэн бэлэм буолуохтаахпыт. Дьону кытта кэпсэтиигэ сыһыаммыт уларыйар. .

Данил Данилович Пахомов, пенсионер, Маймаҕа:

- Мин өйдүүрбүнэн, полиция үлэһитэ нэһилиэнньэни кытта ыкса үлэлэһэр, иитэр-үөрэтэр хайысханы тутуһан үлэлиир буолуохтаах. Үлэһит ахсаана аччыыр түгэнигэр туохха барытыгар са алыы сыһыан олохтонуон наада. Инникитин барытыгар эппиэтинэстээх, дьон туһугар кыһаллар, ыраас санаалаах эрэ дьон үлэлиэхтэрэ. Полиция үлэһитин эппиэтинэһэ милициятааҕар улахан. Ол түмүгэр нэһилиэнньэ бары ара атын кытта сибээс күүһүрүө.

- Урукку милициялар нэһилиэнньэни кытта ыкса үлэлэспэт этилэр. Быһылаан таҕыстаҕына, ону тутар уонна наадалаах сиригэр тириэрдэн дьүүллүүр, сэмэлиир үлэнэн дьарыктаммат этилэр. Онон тус бэйэм «вызовка» эрэ сылдьар дьон курдук өйдүүбүн. Ону да наадыйдаххына булбаккын, транспордара да суох. Полиция үлэтигэр транспорт, сибээс баар буолар ини...

Федот Егорович Колесов, улуус мунньаҕын депутата:

- Тута уларыйыы тахсыа суоҕа. Нэһилиэнньэ да бэлэмэ суох. Үгүс киэ ис хоһоонноох үлэ барыан наада.

- Биир тылынан мөлтөх. Сэбиэскэй былаас саҕаттан күн бүгүү э диэри дьон, нэһилиэнньэ милиция үлэтигэр көмүскэли көрбөт, хайдах эрэ ырааҕынан куота «карательнай орган» курдук сыаналыыллар.

Анжелика Слободчикова, «Ленскэй нэһилиэк» МТ специалиһа:

- Биллэн турар уларыйыы буолар. Бастатан туран, үлэһит ахсаанын сарбыйалларыгар үчүгэй сотрудник диэбиттэрин хаалларыахтара. Иккиһинэн, хамнастара үрдээн үлэлэригэр эппиэтинэстэрэ улаатар. Бороотуой граждани а сыһыаннара тупсуо. Холобур, буруйданааччы диэбит киһиларин дьиэтигэр киирэн «тараччы» тутан ылбаттар, бастаан бэйэлэрин кимнээхтэрин, хантан кэлбиттэрин билиһиннэрэллэр.

- Бэйэлэрин ирдэнэр үлэлэринэн үлэлээтэхтэрэ дии. Ол гынан баран урукку милиция үлэтэ киһи хайдах быһыылаахтык үлэлииритэн быһаччы тутулуктаах курдук этэ.

Надежда Попова, эдэр ийэ, Нам сэл.:

- Ол туһунан төбөбүн сынньа иликпин. Арааһа үчүгэй өттүгэр уларыйара буолуо эрээри, биир тылуларыйыытыттан улахан тутулуга суоҕа буолуо.

Син-биир уруккуларын курдук үлэлиилләрэ буолуо. Арай са а начальник хара ма найгыттан дьонун күүскэ тутан хамсаттаҕына, көдьүүстээх үлэ тахсыа диэн эрэл баар.

- Үлэлиир өттө үлэлиир этэ. Милиция үлэтин ымпыгынчымпыгын билбэт буолан, мөкү диэн сыаналыыртан туттунабын

В.КАСЬЯНОВ.

Спорт – дьулуур, спорт – тулуур

ҮС КӨРҮНҺЭ КҮӨН КӨРСҮҺҮҮ

Ааспыт өрөбүллэргэ улуус баһылыгын кубогар юниордарга (1991-1994 с.) тустууга республикатааҕы турнир буолан ааста.

Барыта 75 эдэр тустуук кэлэн күүһүн холосто. Улуустаағы оҕо спортивнай оскуолатын саалатыгар икки көбүөрүнэн 50, 55, 60, 66, 74, 84, 96,120 кг ыйааһыннарга бастыҥы быһаардылар. Кылаабынай судьуйа – А.Н. Тастыгин, сэкэрэтээр - В.Г. Торговкин.

Турнир СР тустуутун федерациятын, спорт маастарыстыбатын үрдүкү оскуолатын туруорсууларынан, „Нам улууһа” МТ быһаччы өйөбүлүнэн тэриллиннэ. Ол туһунан тустуу федерациятын толороччу директора Семен Чердонов санаатын маннык этэр: „Республикабытыгар ыччакка, эдэрдэргэ туһайыллыбыт тустуу күрэхтэһиитэ аҕыйах. Ол иһин СР Госкомспордун кытта сүбэлэһэн баран, юниордар маастарыстыбаларын үрдэтэр, бастыҥнары сүүмэрдиир, улахан спорка бэлэмниир инниттэн кэккэ улуустарга күрэхтэһиилэри тэрийэргэ быһаарынныбыт. Онуоха төрөөбүт Намым улууһа этиибитин тута ылынан, үөрүүнэн сөбүлэстэ. Быйылгыттан саҕалаан турнир хас сылын аайы ыытыллыаҕа. Онон улууспутугар тустуу балысханнык сайдыа диэн эрэнэбит. Бүгүн бүтүн Россия тахымыгар тустар уолаттар кэлэн күрэхтэһэ сылдьаллар. Онон олохтоох оҕолорго, кыра уолаттарга бэйэтэ туһунан маастаркылаас буолуон сөп. Бу турнир призердара Дальнай Востокка күрэхтэһэ барыахтара, быһатын улахан түһүлгэлэргэ сүүмэрдиир күрэхтэһии.

Оттон иитиллибит оскуолам үөрэнээччилэрэ куһаҕана суохтук туһуннулар. Кыахтарын, күүстэрин-уохтарын киллэрэн үлэлээтилэр. Салгыы дьарыктанан, ситиһии чыпчаалыгар тиийдиннэр”.

Турнирга С.С. Чердоновы тэҥэ Дьокуускайдаағы спорт маастарыстыбатын үрдүкү оскуолатын директора А.А. Игнатьев ыалдьыттаата. Кини: ” Юниордар маастарыстыбалара үрдүүрүгэр дьоһун суолталаах турниры тэрийэргэ сөбүлэһэн, Нам улууһа бүтүн республикаҕа тиэрэх буолла. Онон баһылык А.И. Ильиҥҥэ улахан махталбытын тиэрдэбит. Күрэхтэһиигэ ХИФУ, Чурапчытаағы физкультурнай институт, олимпийскэй эрэл училищетын устудьуоннара, Чурапчыттан, Горнайтан, Мирнэйтэн спортивнай оскуола иитиллээччилэрэ кэллилэр. Үгүстэрэ кэскиллээх эдэр тустууктар. Турнир лидердэринэн Чурапчытаағы тустуу оскуолатын уонна олимпийскэй эрэл училищетын иитиллээчилэрэ буоллулар. Нам уолаттара да куһаҕана суохтук тусталлар. Тахсыылаах, хабыр киирсиилэри көрдөрдүлэр. Кинилэргэ эрэлбит улахан.”

Юниордар үрдүк таһымнаах хапсыһыылары, тыҥааһыннаах хабыр киирсиилэри көрдөрдүлэр. Араас кыраһыабай албастары оҥорон, мүлчүргэннээх түгэнтэн сатабыллаахтык куотан көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ыллылар. Түмүгэр, 50 кг Тютрин Арыйаан (УОР), 55 кг Макаров Прокопий (Чурапчы), 60 кг Сазонов Виталий (УОР), 66 кг Пономарев Егор (УОР), 74 кг Рашидов Сунат (УОР), 84 кг Винокуров Василий (ХИФУ, Нам), 96 кг Иванов Федор (УОР), 120 кг Кутуков Василий (Нам) маҥнайгы миэстэлэри ыллылар. Нам эдэр тустууктарыттан 50 кг Сысолятин Ника (Никольскай), 74 кг Семенов Сергей (Граф Биэрэгэ) үһүс миэстэлэргэ таҕыстылар. Сергей Намнаағы спортивнай оскуола иитиллээччитэ, билигин олимпийскай эрэл училищетын маҥнайгы кууруһун устудьуона. Кини 2010 сылга Дальнай Восток иккис призера, маны тэҥэ республика чемпиона, призера. Турнирга хайдах тустубутун маннык сыаналыыр: „ Үчүгэйдик туһуннум диир кыаҕым суох, тоҕо диэтэргит, маҥнайгы эргиргэ хотторбутум. Түмүгэр, үһүс эрэ миэстэни былдьаһан кыайдым. Ол да буоллар Дальнай Востокка барар путевканы ыллым-.Онон күүстээх эрчиллии күүтэр. Мин ыйааһыммар Сунат Рашидов (УОР) уонна Петров Петр (ЧИФКиС) бастыҥнар. Инникитин маҥнайгы миэстэлэр иһин үлэлиэм”.

* * *

Буойун-интернационалистар кэриэстэригэр, Дьокуускайдаағы 4-с №-дээх спортивнай оскуола бириигэр боксаҕа аһаҕас республикатааҕы турнир буолан ааспыта. Манна 1993-94-95-96 сс. төрөөбүт эдэр боксердар күрэхтэспиттэрэ.

Намтан Иванов Егор 60 кг маҥнайгы миэстэни ситиһэн, Дальнай Востокка күрэхтэһэр путевканы ылбыта.

* * *

Олунньу ортото республикатааҕы „Урожай” спортивнай общество Аммаҕа остуол теннһигэр күрэхтэһии тэрийбитэ. Манна 11 хамаанда кэлэн оонньообута. Бастыҥынан 22 очколаах Горнай спортсменнара ааттаммыттара. Иккискэ Амма-1 хамаандата (25 очколаах), үһүскэ Чурапчы (34 очколаах) ааттаммыттара. Биһиги улууспут хамаандата 35 очколаах, чурапчылартан кыл мүччү хаалан, төрдүс миэстэни ылбыта. Састаапка 2 Хомустаахтан Габышев Михаил, Егор Слепцов, Намтан Виктор Иванов, Илларион Степанов, Елизавета Матвеева, Евдокия Староватова бааллар. Киниэртэн 50 саастарыттан үөһээ Виктор Иванов үһүс, ветераннарга Елизавета Матвеева иккис, Евдокия Староватова маҥнайгы миэстэлэри ыллылар.

Үчүгэйи үтүктүөххэ, үөдүтүөххэ

«ЧӨЛ ОЛОҔУ ТУТАБЫТ»

Мин кэпсиэхтээх дьонум үс оҕолоох, эдэр дьон диэтэххэ олоххо киэҥ көрүүлээх, үлэһит, актыыбынай позициялаах, спорду өрө тутан дьарыктанар, күрэхтэргэ кыттар Надежда Владимировна, Ньургун Валерьевич Эверстовтар буолаллар. Бу ыал оҕону кыра эрдэҕиттэн спордунан дьарыктаан, эт-хаан өттүнэн бэйэтин кыанар, доруобай киһи буолан тахсарын туһугар сыал-сорук туруорунан олороллор, үлэлииллэр.

— Биһиги бииргэ төрөөбүттэр элбэх буоламмыт, дьиэ үлэтин бүтэрэ охсон, сүүрэн-көтөн оонньуурбутун ордорорбут. Төрөппүттэрбит быыс буолан тэҥнэ оонньууллара, араас куоталаһыылары тэрийэллэрэ. Һаһаа астынар этибит. Дьоммут уопуттарын салгыыр курдук дуу, оҕолорбутун иитиибитигэр спордунан дьарыгы сүрүн сорук оҥостобут, — диэн кэпсээнин ыал ийэтэ Надежда Владимировна саҕалыыр. — Төрөппүт бэйэтин үтүө холобурунан оҕолорун иитиэхтээх. Биһиги дьиэ кэргэн чөл олоҕу тутабыт. Табаҕы, арыгыны утарабыт. Бу куһаҕан дьаллыктар тустарынан, кинилэр киһи доруобуйатын, олоҕун айгыраталларын туһунан өрүү кэпсэтэбит, хаһыаттарга тахсар ыстатыйалары ааҕан ырытабыт, телевидениеҕа көстөр анал биэриилэри көрөн дьүүллэһэбит. Кыра эрдэхтэриттэн олох мөкү көрүҥнэриттэн туора тутталларыгар сүбэлиибит. Дьиэ кэргэн иһигэр режими сөптөөхтүк туһанарга үөрэтэбит, аһыыр кэмнэ аһаан, үлэлиир кэмнэ үлэни бириэмэтигэр бүтэрэр, утуйар кэмнэ утуйар буола, бириэмэни сөптөөхтүк туһанарга үөрэтэбит. Хас биирдии оҕо күн аайы сорудахтаах, дьарыктаах буоларын, ону хайаан да толорорун ирдиибит. Уруок ааҕарга, дьиэни хомуйарга, иһити сууйарга бириэмэ олохтуубут. Ол эрэ кэнниттэн сынньанары, оонньууру көҥүллүүбүт. Маннык режим бастаан ыарахаттардаах курдук буолан баран, кэлин үөрэнэн, тугу барытын кэмигэр толорорго, бириэмэни аттарарга үөрэнэллэр. Чөл, чэгиэн-чэбдик буоларга улахан оруолу сөпкө аһааһын, хамсаныы, салгыҥҥа, сиргэ-уокка сылдьыы ылаллар. Ол иһин оҕолорбутун спордунан күүскэ эрчийэбит, оҕо этин-сиинин сайыннарыыга болҕомтобутун ууурабыт. Төрүт аспытын — эти-үүтү, үрүҥ аһы, оҕуруот аһын, фрукталары дэлэччи сиэххэ, күннэтэ салгыҥҥа хаамыахха, спордунан дьарыктаныахха.

Киһи этэ-сиинэ эрчиллиини эрэйэр. Ол инниттэн күммүтүн зарядканан саҕалыыбыт, эти-сиини уһугуннарар эрчимнээх хамсаныылары оҥоробут, чэбдигирэбит. Спордунан эрчиллэр оҕо үлэҕэ сыстаҕас, күүс-уох өттүнэн бэлэмнээх, дьулуурдаах буолар. Оҕо хамсаабына кини улаатарыгар, этэ-хаана сайдарыгар көмөлөһөр.

Оҕо этэ-сиинэ зарядкаттан ордук төлөһүйэр, имигэс, сымса, аһарыгас, сытыы буолар. Күннэтэ зарядка оҥороруттан этэ-сиинэ үөрэнэн, дьарыкка кубулуйар. Оҕо хамсанарыгар, эрчиллэригэр дьиэҕэ, дьиэ таһыгар сөптөөх усулуобуйа тэриллэр. Хас биирдии ыал дьиэтээҕи усулуобуйатыгар сөп түбэһиннэрэн спортивнай муннук оҥоруохтаах. Оҕолор үөрэ-көтө дьарыктаналлар, эт-хаан өттүнэн сайдаллар, иллэҥ кэмнэрин туһалаахтык атааралларын. Кэтээн көрдөххө, спортивнай муннук оҕо кыра саһыттан баара ордук эбит. Оҕо эрдэҕиттэн бэйэтин кыана, кыаҕар эрэнэ улаатар. Доруобай оҕо үөрэҕи да, үлэни да кыайымтыа, санаата баҕах буолар. Итиэри оҕо сааһыгар, кыаҕар дьүөрэлээн уларытан иһиэххэ сөп. Оччоҕо оҕо физкультура уруоктарынан муҥурдаммакка, табыгастаах кэмигэр хаһан баҕарар дьарыктанар кыахтанар. Үлэ, сынньалаҥ эмиэ ол сиэринэн ыытыллар. Киһи үчүгэйи оҥорооро барыта оҕо туһугар. Кыах баарынан оҕолорбут сайдалларыгар сөптөөх усулуобуйаны тэрийэ сатыыбыт: тиэргэҥҥэ оонньуулларыгар хачыал, турник, спортивнай снарядтары оҥорбуппут. Ыалларбыт оҕолоро кэлэн эйэ-дэмнээхтик оонньууллар. Бириэмэлээх буоллахпытына, хамаандаларга арааран араас эстафеталары тэрийэбит, футболлуубут, лапталыыбыт уо.д.а. оонньуубут. Чөл туруктаах ыал оҕо ситэн-хотон, буһан-хатан тахсар бигэ эйгэтэ, дэгиттэрдик сайдар кыһата, олохтоох оскуолата буолара буолуо, — диэн кэпсээнин түмүктүүр.

Эверстовтар нэһилиэккэ биллэр, спорду өрө тутар, чөл олохтоох ыаллар. Нэһилиэк сборнай хамаандатын чилиэннэрэ, араас күрэхтэр кыайыылаахтара. Республиканскай «Мама, папа, я+я» күрэххэ дьиэ кэргэнинэн кыайан «Дьиэ кэргэн-2009» аатын ылбыттара, «За вклад в воспитание молодого поколения XXI в. 2008 г.» Махтал сурук (В.Н. Дьяконова), 2010с. «Диплом 3 степени» в семейных соревнованиях «Мама, папа, я+я — спортивная семья», Оҕолор эмиэ араас аҕыйыларга, күрэхтэһиилэргэ, конкурстарга кытталлар, ситиһии кынаттанан кэлэллэр. Бу курдук киниэлэр ситиһиилэрин туоһулуур грамоталар, дипломнар элбэхтэр.

Түмүкпэр, дьиэ кэргэн тэтимин ыһыктыбакка, чөл олоҕу тутуһан, оҕолорун улаатыннаран, үөрэхтээх дьон оҥорон таһааралларыгар баҕа санаабын тиэрдэбин. Эдэр ыаллар, бу холобуру туһаныҥ, тарҕатыҥ, бастыҥ буоларга дьулуһуҥ.

Т. НИКОЛЬСКАЯ

Республика дьахталларын 13-с съеһин көрсө

БАСТЫҤ САЛАЙААЧЧЫЛАР, КӨХТӨӨХ КӨМӨЛӨҺӨӨЧЧҮЛЭР

Бүгүҥҥүттэн республика дьахталларын 13-с съеһэ саҕаланар. Манна улуустаағы дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэллэ, Намнаағы киин балыыһа педиатра И.Н. Гурьева салалтатынан уонча делегат кыттыыны ылыаҕа. Киэҥ программалаах съезд чэрчитинэн, „ Саха сирин дьахталлара – республика оҕолоругар” аһымал акция ыытыллыаҕа. Кулун тутар 5 күнүгэр биһиэхэ 5 хоту улуус 25 киһилээх делегацията кэлэрэ күүтүллэр. Киниэлэр Намҥа, Хатыҥ Арыыга, Хамаҕаттаҕа элбэх оҕолоох дьиэ кэргэттэргэ ыалдьыттыахтара, көмөлөрүн туттарыахтара.

Нам улууһугар 21736 киһи олорор эбит буоллаҕына, 10337-тэ дьахтар аймах. Мантан 4892-тэ үлэлиир, 454 үлэлээбэт араҥа ааҕыллар. Элбэх оҕолоох 174 дьиэ кэргэн, 42 Герой-Ийэ баалллар. Икки нэһилиэк дьахтар баһылыктаах, улуус мунньаҕар 6, нэһилиэктэргэ 91 кэрэ аҥар депутат үлэлиир-хамсыыр.

Олоххо көхтөөх көрүүлээхистиилээх дьахталлар көмөлөрүнэн хас биирдии нэһилиэккэ дьахтар сэбиэтэ айымньылаахтык үлэлиир. Киниэлэри 2003-2010 сс. А.С. Заболоцкая бэрэссэдээтэллээх, уон чилиэннээх улуустаағы дьахтар сэбиэтэ иилээн-саҕалаан кэллэ. Киниэлэр доруобуйа, культура, үөрэх, тыа хаһаайыстыбатын эйгэтин үлэһиттэрэ. Сүрүн тутуһар хайысхалара - элбэх оҕолоох, туруга суох дьиэ кэргэттэри өйөөһүн, дьаһалталары, оскуолалары, биирдиилээн тэрилтэлэри кытта социальнай ис хоһоонноох үлэ. Оҕо уонна ийэ доруобуйалара, дьиэ кэргэн экономиката, хас биирдии дьиэ кэргэн туруктаах буолуута, культурнай-маассабай, спортивнай олоххо көхтөөх сыһыаны иҥэрии, чөл олоҕу тутуһуу. Бу ааттаммыт салаалар бүттүүннэрэ нэһилиэктэрдээҕи сэбиэттэргэ тутуһуллаллар. Ону араас сылларга бэрэссэдээтэллэр айымньылаахтык салайан кэллилэр. Ордук көхтөөхтүк дьахтар сэбиэттэрэ Намҥа (бэрэссэдээтэл В.В. Попова), Хамаҕаттаҕа (А.З. Заровняева, Л.Л. Дьячковская), Партизаҥҥа (Р.И. Яковлева, М.П. Халдеева), 1 Хомустаахха (Н.Д. Жиркова), Үөдэйгэ (А.Б. Бережнева), Граф Биэрэгэр, Кыһыл Дэриэбинэҕэ (А.Г. Винокурова), Хатырыкка (В.С. Дьяконова) үлэлииллэр.

Онтон атыттар киниэлэртэн итэҕэһэ суох түмэргэ, тэрийэргэ, салайарга дьулуһаллар. Холобура, Никольскайга (Л.П. Нератова) 2009 с. олус интэриэһинэй «Сиргэ түспүт сэрэбиэйим, окко түспүт оноһуум» кийиттэр, «Мин аҕам – мин киэн туттар киһим» аҕаларга аналлаах конкурстар ыытыллыбыттара. Уопсайынан киниэлэрэ суох нэһилиэккэ биир да тэрээһин ыытыллыбат. Итиэннэ баһаартан эмсэҕэлээбит Винокуровтар дьиэ кэргэттэригэр аһымал акция, көмө субуотунньук тэриллибитэ. НПК-ҕа (Л.К. Лукина) фитнес кулууба, хайыһар десана тэриллибиттэрэ кэрэхсэбиллээх. Эдэр преподаватель уонна устудьуон ийэлэргэ аналлаах тэрээһиннэрэ үгэскэ кубулуйан, профком салаатынан бастыҥнарга харчынан бириэмийэ туттараллар. Бөтүҥ сэбиэтэ (Л.В. Михайлова) сүрүн болҕомтотун дьиэ кэргэҥҥэ, оскуолаҕа уурар. Төрөппүт комитетын уонна социальнай педагогтары кытта ыкса сибээстээхтик үлэлиир. Искра (Е.Д. Полищикова) биир сыл иһигэр 12 араас ис хоһоонноох тэрээһини ыытан, кыра нэһилиэктэргэ холобурга сылдьар. Модукка (С.И. Осипова) кыһыны атаарыы бырааһынньыгар эдэр дьиэ кэргэттэргэ спортивнай күрэхтэһии ыытыллар. Эмтээх оту хомуйуунан дьарыктаналлар. Түбэҕэ дьахтар сэбиэтэ (О.С. Куприянова) саҥа тыынын ылан үлэлээн эрэр. Бу курдук айымньылаах хайысханы тутуһан хас биирдии нэһилиэккэ сэбиэттэр бастыҥ көмөлөһөөччү, көхтөөх спонсордар быһыытынан үрдүктүк сыаналаналлар.

Дьахтар сэбиэтин биирдиилээн предприниматель дьахталлар өйүүллэр. Ол курдук С.И. Макарова («Светлана» маҕаһыын) халаан уутуттан эмсэҕэлээбит Үөдэй нэһилиэгин оҕолоругар 44 тыһ. солк. суумалаах таҥас-сап биэрбитэ, В.В. Стручкова (Модут) 15 тыһ. солк. көмөлөспүтэ.

Онон үтүмэн тэрээһиннэр ыытыллан ааспыттара. Барылара дьон-сэргэ туһатыгар, сынньалаҥар туһаайыллыбыт буоланнар үтүө түмүктээхтэр. Онуоха сэбиэт бэрэссэдээтэлэ Анастасия Заболоцкая өҥөтө улахан. Кинини чахчы да общественница-дьахтар диэн киэн тутта ааттыырбытыгар төрүөт элбэх. Оттон быйылгы састаапка, баай, айымньылаах үлэни туппут саҥа сэбиэккэ ситиһиилэри, хорутуулаах үлэни баҕарабыт.

Л. УВАРОВСКАЯ

ИҺИРЭХ ТЫЛЛАР

Киэн туттар киһибитин, күндүтүк саныыр саҥаспытын, Нам, Чурапчы улуустарын Ытык киһитин, үлэ, тыыл ветеранын, Учууталлар учууталларын **КОЛМОГОРОВА МАРИЯ ИВАНОВНАНЫ** 90 сааһын туолбут кэрэ-бэлиэ үбүлүөйүнэн уонна кэлэн иһэр Аан дойду дьахталларын күнүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Үүнэр сүһүөх ыччаты иитиигэ-үөрэтиигэ өр сыл айымньылаахтык, үтүө суобастаахтык үлэлээбит үтүөҥ үрдүктүк сыаналанан, бастыҥ холобур буолан, өрүү инники күөҥҥэ сылдьаҕын! Ыллыктаах санааҕын, ылыннарыылаах тылгын үрдүктүк сыаналыыбыт, дириҥник ытыктыыбыт! Ахсаабат кыһамньыҥ, эйэҕэс сыһыаныҥ, уҕараабат тапталыҥ, дьоһунна-ах сүбэҥ-аманҥ иһин барҕа махталбытын тиэрдэбит! Чэгиэн-чэбдик бэйэлээх, эдэрдии эрчимнээх, үөрүү-көтүү үктэллээх, дьол-соргу тосхоллоох, толкуйдаабыккын тобула, санаабыккын саргылыы сырыт диэн алгысбастыҥын аныыбыт, эҕэрдэ эриэккэһин этэбит!

Эҕэрдэни кытта Аппааныттан Чириковтар, Намтан Дьячковскайдар

Күндү кэргэммин, аҕабытын, эһээбитин, Саха сирин «Физическэй культура уонна спорт туйгунун» **ОХЛОПКОВ АПОЛЛОН ЕВТРОПЬЕВИҺЫ** үйэ аҥардаах үбүлүөйгүнэн сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран ис сүрэхтэн тахсар махтал тылларын аныыбыт. Баҕарабыт Эйиэхэ саха алмааһыныы кытаанах доруобуйаны, үлэҕэр, спортка өссө үрдүк чыпчааллары, үтүмэн үгүс үөрүүлээх түгэннэри, дьоллоох-соргулаах олоҕу. Эдэрдии эрчимҥин ыһыктыбакка олох үөһүгэр куруутун үлэлии-хамсыы, чэгиэн-чэбдик сырыт диэн алгыыбыт.

Эҕэрдэни кытта кэргэниҥ, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, күтүөтүҥ, кийииттэриҥ

Убаастыыр коллегабытын, наставникпытын, чугас доҕорбутун **ГАЛИНА АФАНАСЬЕВНАНЫ** бу күнду үбүлүөйдээх күнҥүнэн долгуйан туран бары коллегаларыҥ ааттарыттан ис сүрэхпититтэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Биһиги муҥура суох махталбытын тиэрдэбит Эн сүбэҥ-аманҥ, үтүө сыһыаныҥ, дьоҥҥо холобур буолар майгыҥ, үтүө үлэҥ-хамнаһыҥ иһин. Эйигинэн киэн туттабыт, ытыктыыбыт. Таптыыр дьонуҥ, оҕолоруҥ истиҥ сыһыаннарыгар уйдаран уһун үйэлээх, байылыат олоҕу баҕарабыт. Ыра санааҥ ыпсан истин, айыыһытыҥ аргыстастын, иэйиэхситиҥ эҥэрдэстин.

1 Хомустаах балыыһатыгар бииргэ үлэлээбит чугас доҕотторуҥ

Күндү ийэбин, эдьиийбитин, эбээбитин **ПЕТРОВА ЕКАТЕРИНА ГРИГОРЬЕВНАНЫ** 70 сааһын туолбут кэрэ-бэлиэ күнүнэн итиитик эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт күндү киһибитигэр чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьоллоох олоҕу, күүстээх санааны, кырдьар диэни билиммэккэ, өрүү үөрэ-көтө сылдьаргар, уһун үйэлэнэргэр.

Уолуҥ Григорий, Петровтар, Слепцовтар, Ивановтар, Шамаевтар, Колесовтар

Күндү быраапытын, ытыктыыр, убаастыыр убайбытын, Үөдэй нэһилиэгин олохтооҕо **ОБУТОВ РОМАН МИХАЙЛОВИҺЫ** 55 сааскын туолбут кэрэ-бэлиэ күнҥүнэн истиҥник эҕэрдэлиибит!

Биһиги туспутугар ахсаабат кыһамньыҥ, сүбэҥ-аманҥ иһин муҥура суох махталбытын тиэрдэбит. Баҕарабыт бары кэрэни, үтүөнү, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны. Биһиэхэ суон дурда, халыҥ хахха, күүс-көмө буола сылдьаргар, барыбыт тапталынан угуттанан өссө да уһуннук, дьоллоохтук олороргор.

Эҕэрдэни кытта Дьокуускайтан, 1 Хомустаахтан Колмогоровтар, Хамаҕаттаттан Григорьевтар

Кинотеатр «САРДАНА»

поздравляет всех Женщин с наступающим праздником! Приглашаем всех 3 марта на праздничную, мировую премьеру фильма «Любовь Морковь-3», по входным билетам разыгрываются сотовые телефоны, модемы, флешки и много разных призов. Мы вас ждем 15:00 ч., 17:00 ч. и 19:00 ч. СПЕШИТЕ, билеты ограничены!

Справки по тел. 41-4-04

ИЗВЕЩЕНИЕ

В соответствии с Земельным Кодексом РФ, Законом Республики Саха (Я) «Об обороте земель сельскохозяйственного назначения в Республике Саха (Я)» извещаем о предоставлении следующих земельных участков из земель сельскохозяйственного назначения, находящихся в государственной собственности и расположенных по адресу: Намский улус, Тастахский наслег.

№	Адрес	Площадь/га	Разрешенное использование.
1	Урочище «Хансыа»	3	Сенокос
2	Урочище «Ойбон Колуйэ»	3	Сенокос
3	Урочище «Митэрэс»	3	Сенокос
4	Урочище «Митэрэс»	0,25	Конебаза
5	Урочише «ДьаБарах»	0,25	Конебаза
6	Урочише «Куруолээх»	0,25	Конебаза
7	Урочище «Хансыа»	0,25	Конебаза
8	Урочище «Ойбон Колуйэ»	0,25	Конебаза
9	Урочище «Ус-Куол»	0,25	Конебаза
10	Урочище «Чакыя»	0,0016	охотизба

За справками обращаться в администрацию МО «Тастахский наслег». ***Тел. 24516***

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

В соответствии с Земельным кодексом РФ, информируем о предоставлении в аренду земельного участка, находящегося на территории МО «Хомустахский 1-й наслег», по пер. им. А.Д. Азарова, д. 8, с разрешенным использованием: под магазин.

Обращаться к землеустроителю МО «Хомустахский 1-й наслег»

Продаю УАЗ-микроавтобус 2006 г.в. Торг.

Тел. 89142884862

Продаем картошку — 35 руб., свеклу — 40 руб., морковь — 40 руб.

Тел. 23-5-50, 89244611976

Продаю частный дом, Север-1, гараж, теплица, душ, водопровод. А также авто Toyota Corolla 2000 г. в. дв. 5Е, объем 1,5 л. Торг уместен.

Тел: 89142285972

ГАИ иһитиннэрэр

САҤА «ПРАВАЛАР»

РФ ис дьыалатын министерствотынан бигэргэтиллибит «О введении в действие водительского удостоверения» бирикээһигэр олоҕуран 2011 с. кулун тутар 1 күнүттэн саҥа водительскай дастабырыанньалар бэриллэр буолуохтара. Манан сибээстээн кулун тутар 1 күнүттэн урукку водительскай дастабырыанньалар бэриллэллэрэ тохтотуллар.

* * *

Транспортнай средстволары регистрациялааһынҥа уонна атын регистрациялыыр дьайыылары оҥорорго сыыһа ылыллыбыт харчыны төннөрөргө гражданнартан элбэх этии киирэр эбит. Манан сибээстээн нэһилиэнньэҕэ транспорт регистрациятын уонна атын регистрационнай дьайыылары оҥорорго төлөбүр реквизиттарын билиһиннэрэбит. Государственнай пошлина туспа квитанцияларынан эбэтэр туспа платежнай поручениеларынан төлөбүр хас биирдии көрүҥэр маннык реквизиттарынан төлөнөр:

Государственная пошлина:

1. Государственная пошлина за государственную регистрацию ТС и иные юридически значимые действия:

Получатель: УФК по РС(Я) (УГИБДД МВД по РС (Я))

ИНН 1435080878

КПП 143501001

Банк: ГРКЦ НБ Респ. Саха Якутия Банка России г. Якутск

БИК: 049805001

Расчетный счет: 40101810100000010002

Код бюджетной классификации: 18810807140011000110

Код ОКАТО: 98235000000

2. Денежные взыскания (штрафы) за административные правонарушения в области дорожного движения:

Получатель: УФК по РС(Я) (УГИБДД МВД по РС (Я))

ИНН 1435080878

КПП 143501001

Банк: ГРКЦ НБ Респ. Саха Якутия Банка России г. Якутск

БИК: 049805001

Расчетный счет: 40101810100000010002

Код бюджетной классификации: 18811630000010000140

Код ОКАТО: 98235000000

В. РЫКУНОВА, ГАИ общественнай инспектора

ИДьУО иһитиннэрэр

ТҮННҮГҮ АЛДЬАППЫТ

Ааспыт нэдиэлэҕэ 6 киһи кырбанан суһал көмөҕө наадыйбыт. Олунньу 23 күнүгэр Нам с. олохтооҕо гр-ка Б. биллэрбитинэн, түүн 23 ч. саҕана гр. З. итирик турууктаах сылдьан кини дьиэтин түннүгүн алдьаппыт, дьиэҕэ киирэн сотовай телефонун алдьаппыт. Олунньу 23 күнүгэр 1 Хомустаахха чааһынай гараж умайбыт. Олунньу 23 күнүгэр киин балыыһа приемнайыгар Хамаҕаттаҕа олорор 2009 с. төрүөх оҕо К. эмтэн сүһүрэн киирбит. ГАИ 705 транспоры бэрэбиэркэлээбит, 73 боротокуол толорбут, 1 итирик суоппар тутуллубут, стоянкаҕа 1 массыына туруоруллубут.

Магазин «Стройснаб»

предлагает со склада и на заказ

Фанера 1,5х1,5м 4,6,8,10,12,15мм
ДВП 1,7х2,75м
ДСП 2,44х1,83х16мм (4,47м2)
ЛДСП 2,44х1,83х16мм (4,47м2)
Панель декоративная 1,22х2,44м
Изовер КТ-11(рулон)
Изоспан А,В
Пакля 30,60кг
Пакля ленточная
Пенополистирол 1800х900х50,100,мм
Пенополистирол 1800х900х50,100,мм
Поролон 1х2м, 1,5х2м
Линолеум 1,5м, 2м, 2,5м, 3м.
Пороги для линолеума 0,9м. 1,35м.1,8м.
Рубероид РПП-300 (1х15м)
Оцинкованный лист (1х2м) (1,25 х 2м) (1,25х2,5м)
Профлист оцинкованный С-8 (5,8х1,2м)
Профлист окрашенный С-8 (5,8х1,2м)
Металлочерепица «Монтеррей» (1,20х2,25.3,30.5,05м)
Шифер 8 волн (1130х1750х5,8мм)
Ондулин
Стекло оконное 3 и 4мм
Цемент М400 50кг.
Шпаклевка
Гипс строительный
Гипсокартон 1,2 х 2,5мм
Гвозди 25,32,50,70,80,100,120,150,200мм
Бочки оцинкованные 150,200,300л.
Ведра оцинкованные, пластмассовые эмалированные.
Эмаль ПФ-266 (для пола.)
Эмаль ПФ-115 цветная
Лак ПФ-283
Акватекс 3л. 0,8л
Радиатор чугунный М-140 (7-секций)
Сантехника (отводы,сгоны,муфты,краны, отрезные круги)
Электротовары (провода,выключатели,лампы)
Инструменты,саморезы,сверла,кисти и.т.д.
Мотоциклы «Минск»
Предъявителю купона:

при покупке товара от 1000 до 5000 рублей скидка 5%
при покупке товара от 5000 до 10000 рублей скидка 10%

Купон действует на все товары кроме металлочерепицы, профлиста и на мотоциклы «Минск»

Акция действует до 1 апреля 2011г.

Режим работы:
9:00 – 18:00
без перерыва
выходной воскресенье
Привозим товары под заказ .

Наш адрес:
Рынок **«Талба»**
Магазин **«Стройснаб»**

Конт.тел. 8-924-863-99-93

КЭРИЭСТЭБИЛ

Биһиги балтыбыт, эдьиийбит Анна Амбросьевна Прокопьева (Амброс) күн сириттэн барбыта кулун тутар 2 күнүгэр 40 хонугун туолар.

Кини 1940 с. ахсынньы 7 к. Хатырык нэһилиэгэр колхозтаах дьиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Ийэтэ Елена Прокопьевна Амбросийга үһүс кэргэнэ этэ. Аҕата Прокопьев Амбросий Николаевич промышленноһы сайыннарыыга 1932-35 сс. Сангаарга таас чоҕу хойгуонан хостооһуҥҥа үлэлээбитэ.

Анна Нам, Уус-Алдан детдомнарыгар иитиллэн, олус күндүтүк санаһар, өйөһөр үгүс табаарыстардаах, тылынан-өһүнэн, өйүнэн-санаатынан дьоҥҥо сэнэппэт, бэйэтин иннин көрүнэр киһи буола улаатан 1958 с. сокуоннай сааһын туолан төрөөбүт Хатырыгар, аҕатыгар кэлбитэ. Кэпсэтинньэҥ, дьоҥҥо эйэҕэс буолан кулуупка уус-уран самодеятельноска кыттар буолбута, айылҕаттан бэриллибит ырыаһыт талааннааҕын дьонугар-сэргэтигэр биллэрбитэ.

Аан бастаан 1960 с. Хатырык детсадыгар поварынан үлэлээн саҕалаабыта. Культура эйгэтигэр дьоҕурун таба көрөн 1963 с. Маймаҕа кулуубун сэбиэдиссэйинэн анаабыттара. Онтон ыла 22 сыл ситимин быспакка тэрийэр дьоҕурун утумнаахтык тупсаран Кыһыл Дэриэбинэ, Аппааны, Искра, Салбаҥ кулууптарыгар таһаарыылаахтык үлэлээн нэһилиэнньэ ытыктабылынан туһанарын ахталлар, саныыллыр.

Үйэтин тухары иҥмит сүһүөҕүн дьарҕатынан 1982 с. II группа, 1987 с. I группа инбэлииккэ доруобуйатын туругунан таһаарыллыбыта.

Анябыт олорон ааспыт олоҕун арааc түгэннэрин өйбүтүгэр өрүү илдьэ сылдьыахпыт. Культура ветеранын олохтон атаарыыга иһирэх тыллаах ахтыыны оҥорбут улуус культуратын отделыгар, село дьаһалтатыгар, социальнай харалта үлэһиттэригэр Наталья Котоваҕа, Раиса Гороховаҕа, Людмила Рехлясова, Варвара Тихоноваҕа, детдомҥа бииргэ иитиллэн улааппыт күндүттэн күндү дьүөгэлэригэр Февронья Ушницкаяҕа, Июлия Сивцеваҕа, Татьяна Даниловаҕа, Гертруда Дьяконоваҕа уонна Искраттан Парниковтарга, Аппааныттан Евсеевтэргэ, Сивцевтэргэ, үтүөтүк санаһар чугас ыалларыгар барҕа махталбытын тиэрдэбит. Үрүҥ халааттаах ааньалларга хирургическай отделение бырааһыгар Семенов Иннокентий Константиновичка уонна бары үлэһиттэригэр уһун кэмҥэ сымнаҕас сыһыаҥҥытыгар, эмтээн-томтоон сытыарбыккытыгар чугас дьоно эмиэ барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Аня табаарыстара, чугас дьоно Пахомовтар, Прокопьевтар, Соловодчиковтар, Сивцевтэр, Пуховтар, Басыгысовтар, Хохоловтар, Бубякиннар

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **41496**; ; бухгалтерия — **41141**; факс — **41141;** редакционнай- издательскай ситим —**41332**

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Э сиэли» хаһыат редакцията» государственнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууспа Саха Республикатынааҕы управлениетыгар 2010 с. атырдьах ыйын 13 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ № ТУ14-0114**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйы . Редакцияҕа киирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.**

***“ЭҤСИЭЛИ”* - Нам улууһун хаһыата.**

678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложнай уул. 4.

E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Э сиэли» хаһыат РИС талылынна, та ылынна уонна бэчээттиир сыаҕар бэчээттэннэ.

Аадырыһа: Нам сэл. Заложная уул. N4

Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лиис

Кө үл сыананан атыыланар

Индексэ — 54889. Тираһа — 2394

Бэчээккэ илии баттаныытын графига — 12:00 ч. 01.03.2011 с.

Бэчээккэ илии баттанна —11:20 ч. 01.03.2011 с.